

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۷/۲۹

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۱/۱۲/۹

امیرحسین کریمی^۱، مهدی حسینی^۲

انواع بست رنگ در متون تاریخی فنی نقاشی و خوشنویسی ایران

چکیده

از مهم‌ترین منابع شناخت فنون قدیمی رنگ‌سازی به‌خصوص در مورد بست‌های نقاشی ایرانی، رسالات فنی قدیمی است. بدون به‌کارگیری روشی منظم و تعریف‌شده، بررسی متون فنی قدیمی ممکن نیست. پرسش اصلی این است که بست‌های مرسوم در نقاشی ایرانی کدام مواد بوده و آیا تناسبی بین بست و رنگدانه وجود داشته است یا نه. در مقاله حاضر ۲۴ رساله چاپ شده فارسی از قرن ششم هجری تا اواخر دوره قاجار از حیث انواع بست‌های نقاشی ذکر شده و رابطه بست‌ها با رنگدانه تحلیل شده است. در پایان نتیجه‌گیری می‌شود که بست‌های ذکر شده در منابع به این شرح هستند: صمغ، صمغ عربی، سپیده تخم‌مرغ، زرده تخم‌مرغ، سریشم، انزروت، نشاسته، سریش، روغن کمان، روغن کنجد و روغن. سپس ویژگی هر نوع بست به‌طور جداگانه شرح داده می‌شود. بنا بر متون بررسی شده، صمغ عربی بستنی بوده که برای تمام رنگدانه‌ها استفاده می‌شده است. ترکیب صمغ و سریشم و صمغ و بست تخم‌مرغی نیز به‌ترتیب برای چسباندن ورق فلزی و مرکب‌سازی توصیه شده است. زرده تخم‌مرغ بست مناسب نقاشی روی چوب و انزروت بست خاص رنگار بوده و بست روغنی از دوره صفوی در متون ظاهر شده و به‌جز برای لاجورد برای باقی رنگدانه‌ها کاربرد داشته است.

کلیدواژه‌ها: نقاشی ایرانی، متون کهن، رسالات رنگ‌سازی، رنگدانه، بست.

۱. دانشجوی دکتری مرمت آثار، دانشکده مرمت، دانشگاه هنر اصفهان، استان اصفهان، شهر اصفهان (نویسنده مسئول)
E-mail: ahkarimy@yahoo.com

۲. استاد گروه آموزشی نقاشی، دانشکده هنرهای تجسمی، دانشگاه هنر، استان تهران، شهر تهران
E-mail: mehdi.hoseini43@yahoo.com